Негнюрова Мария Романовна
учитель начальных классов,
МБОУ «Алтанская СОШ»

Тема: «Мин дойдум» кылаас иьинээ5и иитэр улэ5э проект.

Ыччаты патриотическай иитии проблемата бугуццу куццэ сурдээх актуальнай буолар. Маныаха о5ону киьи быьыытынан сиэрдээх буоларын сайыннаран, общественнай улэ5э кытыннарыахха наада. Патриотическай ейу – санааны кебутуугэ киинэ, кинигэ, хаьыат матырыйаалларынан куннээ5и олоххо буолар событияларынан сибээстээн уруккуну кытта тэцниир олус туьалаах.

Патриотизм о5о эрдэххэ куелэьийэ оонньообут тэлгэьэттэн, тереебут бала5антан, алаастан са5аланар. Уескээбит кырыска дирицник силис тардыбыт патриотизм эрэ, бары эриири – мускууру тулуйар бе5е туруктаах буолар диэн Константин Спиридонович Чиряев улэлэриттэн билэбит.

Ол иьин патриотическай иитиигэ о5о тереебут айыл5атын, кини сиэдэрэй кестуулэрин ейдуурэ улахан кедьуустээх. Тулалыыр айыл5а, дьон, улэ – хамнас учугэйин кердере сатыыр, ону ытыктыырга иитэр наада. Тулатынаа5ыны интэриэьиргээбэт о5оттон патриотическай чувствота сыппах, бугуццу олох куурээннээх боппуруостарыгар кыьаллыбат, халы – мааргы майгылаах ээл –дээл киьи тахсара саарба5а суох.

Я.А. Коменскай киьи аймахха умнуллубат суцкэн суолталаах утуетунэн буолар – «Великая дидактика» диэн педагогиканы наука быьыытынан теруттээбит кинигэтэ. Кини бу кинигэтин ис хоьоонун суруннуур принцибинэн «природосообразность» (айыл5а5а сеп тубэьиннэрии) диэн идеята буолар. Билигин биьиги бу принциби – о5о сааьынан уонна тус бэйэтин уратытынан керен уерэтии, ону тэцэ кини уескээбит эйгэтигэр, айыл5атыгар сыьыаран уерэтии, сайыннарыы диэн ейдуубут.

Я.А. Коменскай бу терут принцибин утумнаан салгыы сайыннарбыт киьинэн нуучча омук улуу педагога К.Д.Ушинскай буолар. Кини хайа ба5арар киьи тереебут уескээбит, силис тардыбыт сирэ, иитиллибит айыл5ата, дьоно – сэргэтэ тус бэйэтин ейе – санаата, быьыыта – майгыта сайдыытыгар быьаарар куустээхтэр диэн эппитэ. Киьи бэйэтин норуотун культуратыгар, тылыгар, историятыгар, араас угэстэригэр утумнаахтык иитиллиэхтээх диэн бигэргэтэрэ. Оннук киьи бэйэтэ туспа суоллаах – иистээх омук аатын сугэр, кини сэбэрэтин кердерер. Маннык тус тереебут айыл5алаах киьи ейе – санаата, дууьата дойдутугар дириц силис тардыылаах, дьицнээх патриот буола улаатар. Кини хаьан ба5арар тереебут норуотун культуратын таптыыр, сыаналыыр, ону тэцэ атын омук

Негнюрова М.Р.

культуратын убаастыыр уонна уерэтэн бэйэтин билиитин – керуутун ессе ордук сайыннарар.[1]

О5ону патриотическай иитиигэ научнай теориялары аа5ан, уерэтэн баран, алын кылаас о5олорун патриотческай тыыцца иитиигэ **«Мин дойдум»** диэн проект суруйан, улэлэтэ сылдьабын. Кытталлар: алын кылаас уерэнээчилэрэ, тереппуттэр, учууталлар. **Сыала**: - алын кылаас о5олорун патриотическай тыыцца иитии. Маннай о5олорго «Тереебут дойдугун, дьоццун теье билэ5ин?» о5олорго ыйытык ыытыы тумугунэн 8 уерэнээччиттэн уксулэрэ ытык сирдэрин, эбээлэрин, эьээлэрин олохторун, нэьилиэк биллиилээх дьоннорун туьунан учугэйдик билбэттэрэ кестен та5ыста. Мантан сиэттэрэн кылаас иитэр улэтигэр патриотическай иитиигэ куускэ улэлииргэ 3 актуальнай проблема уескээн та5ыста. Тереппуттэрдиин чинчийэр улэ ыытыахха наада диэн тумуккэ кэллибит.

Проект хайысхалара:

1.Чинчийии

2.Уертии

3.Ахтыы хомуйуу, презентация оцоруу.

4.Аа5ыыларга, конкурстарга кыттыы.

5.Улэни тумуу (хартыска5а туьэрии, презентация, брошюра оцорон таьаарыы, кылааска тумэн ууруу)

Проект улэтин хаамыыта:

1. «Дойдум ытык, кэрэ сирдэрэ:

Сыал: - тереебут дойдубут кэрэтин кэрэхсээьин, айыл5аны таптааьын, харыстааьын;

- Улуус, республика ерегейун ырыатын уерэтэн оскуола, нэьилиэк торжественнай тэрээьиннэригэр ыллыыбыт;

- О5олор тереппуттэрин, учууталларын кытта тереебут дойдуларын ытык, кэрэ сирдэрин кэтээн керер, чинчийэр улэ ыытабыт.

- Улэ тумугунэн «Дойдум ытык, кэрэ сирдэрэ» диэн тереппуттэрдиин кылаас чаастарын ыыттыбыт. Елечей ытык сирдэрин: Сукулаан, Туетэй хайаларын, Суон Тиит, Абалаах куел тустарынан чинчийэр улэнэн кылаас чаастарын ыыттыбыт. Электроннай дидактическай материал бэлэмнээтибит

- Аа5ыыларга кыттабыт.

- Саас ахсын оскуола таьыгар сайыццы сибэкки олордобут.

- Оскуола территориян, туелбэни ыраастааьын.

2. «Албан ааттара уйэлэргэ суппэтин»

Неннорова М.Р.

Сыал: - А5а дойду сэриитин кэмигэр эбэлэрбит, эьээлэрбит олохторун билии, кинилэр оцорбут хорсун, утуе быьыыларын кэриэстээьин;

- О5олор тереппуттэрдиин эбэлэрин, эьээлэрин олохторун уерэтэллэр, чинчийэллэр. «Хайдах олоро5ут ытык дьоммут?» тыыл ветераннарыгар Герой-Ийэ, тыыл ветерана Матрена Федоровна, улэ, тыыл ветерана Поликарп Романович Билюкиннарга э5эрдэ ырыалаах, хоьоонноох ыалдьыттаатыбыт;

-«Ытык дьоммутугар сугуруйэбит» кылаас чаастары ыытыы «Сэрии тыына мин дьиэ кэргэммэр» ахтыы, хаартыска хомуйан эбэлэрбит, эьэлэрбит олохторун туьунан чинчийэр улэ ыыттыбыт, реферат онорон кэпсээтибит.

- ахтыы хомуйуу, чинчийэр улэ ыытыы, кыайыы 70 сылын керсе эбэлэрбитигэр, эьээлэрбитигэр анаан ейдебунньук брошюра таьаарабыт.

- Аа5ыыларга кыттыы: Улуу Кыайыы 70 сылыгар аналлаах «Тыыннаахтар умнубат сыллара» улуустаа5ы уоланнар аа5ыыларыгар Билюкин Роберт «Тыылга кыайыыны уьансыбыттар» темалаах дакылаата 2 степеннээх диплом;

- «Вечная слава героям» илин энэр улуустар научнай-практическай конференцияларыгар кыттыы Билюкин Роберт;

- Ыйга биирдэ «Эбээ оскуолатыгар» сылдьыы.

-Кыайыы 70 сылын керсе эбэлэрбитигэр, эьээлэрбитигэр ейдебунньук брошюра таьаарыы.

3. «Киэн туттар биллиилээх дьоммут»

Сыал: - биллиилээх биир дойдулаахтарбытынан киэн туттуу, кинилэр холобурдарыгар уерэнии.

-Елечейтен теруттээх биллиилээх дьоннор тустарынан кылаас чаастары, бэсиэдэлэри ыытыы: улууспут, нэьилиэкпит биллиилээх дьоннорун тустарынан билистибит: биир дойдулаахтарбыт суукка5а сууруук Н.Н.Матчитов, боксер А.Дьяконов тустарынан билистибит.

- Елечейге мацнайгы чааьынай оскуола тэрийбит П.П.Подбельскай туьунан билистибит.

- Суукка5а сууруугэ аан дойду чемпиона Н.Н.Матчитовка аналлаах сыллата ыытыллар сууруугэ 3 о5о (Аргунова Д., Аринкина Л., Барабанов В.) кытыннылар. Аргунова Даша -3 миэстэ буолла;

- «Мин эйгэм – мин ситиьиим » диэн уерэх дьылын бутуутэ буклет таьаараары сылдьабыт. Кылааска «Ситиьии лиэнтэтэ» онорууу.

ТУМУК:

Бу проегынан системалаахтык улэлээн угуьу ситиьбит:

1. О5о тереебут, уескээбит дойдутун сирин – уотун, дьонун - сэргэтин уерэтэн дойдутугар бэриниилээх, ытыктабыллаах сыьыана бигэтик иитиллэн тахсар. О5о ханна да сырыттар

Неннорова М.Р.

киэн туттан, кыбыстыбакка дойдутун туьунан билэрин кэпсиир, ырытыьар дьо5урданар.

2. О5о кыра кылааска ылбыт билиитэ – керуутэ улахан кылааска та5ыста5ына учугэйдик кестер. Са5алаабыт улэлэрин кэцэтэн, дирицник чинчийэн сал5ыы улахан научнай улэ оцостуохтарын сеп.
3. О5о ылыммыт улэтигэр эппиэтинэстээх буолар. Ахтыы хомуйан, дьону кытары кэпсэтэр, сэьэргэьэр, бэйэтин санаатын толору, аьа5астык этэр дьо5ура сайдар.
4. Тереебут тылынан бэйэтин санаатын холкутук этэр, суруйар, терут тылын дириц, баай ис хоьоонун билэр, ытыктыыр буолар.
5. О5о компьютерга улэлээьини баьылыыр.
6. Бу проект улэтэ тэтимнээхтик барарыгар ус еттуттэн ейебуллээх улэ ыытыллар - учуутал-уерэнээччи-тереппут. Бу буолар хардарыта ейдеьуу, о5о интэриэьин билии, дьо5урун арыйыы, киьи быьыытынан хаачыстыбатын учугэй еруттэрин сайыннарыы.

Уерэх саца федеральнай государственнай стандартын биир сурун ирдэбилинэн о5ону патриотическай иитии буоларынан, тыа сирин оскуолатыгар алын кылаас о5отун патриотическай иитиигэ проегым, бэйэбит беьуелэкпит, улууспут, оскуолабыт усулуобуйатыгар сеп тубэьиннэрэн оцордум.

Негнюрова М.Р.